МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра початкової та дошкільної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

«30» серпня 2022 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ У ПОЧАТКОВІЙ

Ступінь бакалавра

Спеціальність 013 Початкова освіта

Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

Миколаїв – 2022

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти Бреславська Г.Б.

РЕЦЕНЗЕНТ: Біда О.А., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та психології ЗУІ ім. Ференца Ракоці ІІ

Програму схвалено на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти
Протокол від «29» серпня 2022 року № 1
Завідувач кафедри _____ (Якименко С. І.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією педагогічного факультету
Протокол від «30» серпня 2022 року № 1
Голова навчально-методичної комісії _____ (Хрящевська Л.М.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету
Протокол від «31» серпня 2021 року № 11
Голова навчально-методичної комісії _____

АНОТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «**Теорія та методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі**» складена Бреславською Г.Б. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 013 Початкова освіта.

Дисципліна має теоретичний та практичний характер і сприяє формуванню у майбутніх вчителів початкової школи знань про здоров'я та реалізацію відповідно до цілей Державного стандарту початкової освіти щодо соціальної, здоров'язбережувальної галузі та формування в них вмінь і навичок, що сприятимуть досягненню учнями очікуваних результатів навчання, визначених означеною галуззю, змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Ключові слова:

Державний стандарт початкової освіти, соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь, молодший школяр, освітній процес, здоровий спосіб життя.

ABSTRACT

The program for the study of the normative educational discipline "Theory and methods of teaching social and health care education in primary school" was compiled by Breslavska G.B. in accordance with the educational and professional training program for bachelors in the specialty 013 Primary education.

The discipline has a theoretical and practical nature and contributes to the formation of future primary school teachers' knowledge about health and its implementation in accordance with the goals of the State Standard of Primary Education regarding the social, health-saving field and the formation of skills and abilities in them that will contribute to the achievement of the expected learning outcomes by students , determined by the specified branch, the content of the social and health-preserving educational field.

Key words:

State standard of primary education, social and health-preserving educational field, junior high school student, educational process, healthy lifestyle.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Теорія та методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі» передбачає ознайомлення майбутніх вчителів початкової школи з теоретико-методологічними і методичними основами організації соціальної та здоров'язберігаючою галуззю у сучасній початковій школі. У процесі вивчення дисципліни студенти отримують знання про сучасні наукові концепції збереження здоров'я учнів та шляхи впровадження здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховний процес початкової школи.

Здобувачі вищої освіти ознайомлюються із сутністю і видами здоров'язберігаючих педагогічних технологій; основними положеннями, що визначають зміст, організаційні форми та методи організації навчально-виховного процесу відповідно до загальних цілей галузі.

Вивчення курсу дає змогу здобувачам вищої освіти оволодіти сучасними технологіями і оздоровчими техніками збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів, сформувати у них готовність до створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя учнів та упровадження здоров'язберігаючих технологій в практику роботи початкової школи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: сучасні технології формування соціальних та здоров'язбережувальних компетентностей та валеологічних понять, уявлень в початковій школі.

Міждисциплінарні зв'язки: «Педагогіка загальна з історією», «Психологія (загальна, вікова, педагогічна)», «Дидактика початкової школи», «Вікова фізіологія і анатомія», «Теорія та методика виховання»,

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з начальними програмами НУШ, метою, завданнями, цілями Державного стандарту початкової освіти щодо реалізації соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі та формувати в них вміння і навички, які сприятимуть досягненню учнями очікуваних результатів навчання, які визначені даною освітньою галуззю.

Завданням курсу є оволодіння студентами знаннями, що будуть сприяти:

– формуванню комплексу вмінь і навичок щодо застосування соціальних та здоров'язбережувальних практик в освітньому процесі початкової школи в контексті НУШ;

– умінню обирати основні положення, що визначають зміст, організаційні форми та методи освітнього процесу відповідно до загальних цілей соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі;

– розвитку вмінь моделювати систему діяльності учнів, що сприятиме формуванню в них соціальних та здоров'язбережувальної компетентності;

– вихованню в молодших школярів активної позиції щодо зміцнення і збереження власного здоров'я, виконання життєво необхідних рухових дій.

Навчальна дисципліна складається з 4-х кредитів.

Очікувані результати навчання:

- **знати:** основні положення, що визначають зміст, мету та завдання соціальної та здоро'вязбережувальної освтньої галузі, форми та методи навчального процесу відповідно до реалізації змісту та сутності соціального, психічного, фізичного та духовного здоров'я, визначення цілей здоров'язбережувальних освітніх технологій; основних

закономірностей оздоровчого навчання і виховання учнів; зміст і методику використання в навчальновиховному процесі початкової школи здоров'язберігаючих педагогічних технологій,особливості здоров'язберігаючої діяльності вчителя початкових класів.

- **вміти:** оперувати знаннями про зміст, завдання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі, володіти формами і методами формування у молодших школярів здоров'язбережувальних компетентностей, вміти реалізовувати підходи до розкриття змісту соціального, психічного, духовного та фізичного здоров'я, моделювати систему діяльності учнів, яка сприятиме формуванню в них умінь і навичок здорового способу життя; творчо використовувати педагогічні надбання щодо організації здоров'язберігаючого навчальновиховного процесу у початкових класах.

Курс «Теорія та методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі» спрямований на формування у студентів таких професійних компетентностей:

Програмні результати навчання:

ПРН -5 Знати методичні системи навчання учнів освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

ПРН - 8 Вміння володіти методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів та їх врахування в освітньому процесі.

ПРН - 10 Здатність моделювати процес навчання учнів початкової школи з певного предмету: розробляти проекти уроків та / або їх фрагменти, методику роботи над окремими видами завдань.

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у професійно-педагогічній діяльності у галузі початкової освіти.

І. Загальнопредметні:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у професійно-педагогічній діяльності у галузі початкової освіти.

ЗК-2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування із представниками інших професійних груп різного рівня (***соціальна компетентність*****).**

ЗК-4. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійний діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (***лідерська компетентність*****).**

ЗК-5. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (***підприємницька компетентність*****).**

ЗК-6. Здатність використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-7. Здатність спілкуватися державною (за потреби – іншою) мовою усно та письмово.

ІІ. Фахові:

СК-1. ***Мовно-комунікативна компетентність.***

1.1. Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою.

1.2. Здатність формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів.

СК-2. Предметно-методична компетентність.

2.1. Здатність здійснювати аналіз нормативних документів, що регламентують початкову освіту; та реалізовувати на практиці цілі і завдання навчання предмета / освітньої галузі відповідно до Державного стандарту початкової освіти.

2.2. Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

2.3. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності.

2.4. Здатність здійснювати інтегроване навчання.

2.5. Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів.

СК-3. Інформаційно-цифрова компетентність.

3.1. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

3.2. Здатність ефективно використовувати наявні електронні ресурси та цифрові технології в освітньому процесі.

СК-4. Психологічна компетентність.

4.1. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

4.2. Здатність використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, Я-ідентичності.

4.3. Здатність формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

4.4. Здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен буде відчувати себе її частиною.

СК-5. Емоційно-етична компетентність.

5.1. Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами.

5.2. Здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу.

5.3. Здатність усвідомлювати та поціновувати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

5.4. Здатність до ефективного використання виховного потенціалу уроків та інших видів занять; формування навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки, поваги та толерантного ставлення до інших, до попередження та протидії булінгу.

СК-6. Компетентність педагогічного партнерства.

6.1. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі.

6.2. Здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

6.3. Здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

СК-7. Інклюзивна компетентність.

7.1. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища.

7.2. Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами.

7.3. Здатність забезпечувати в інклюзивному освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

СК-8. Здоров'язбережувальна компетентність.

8.1. Здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу.

8.2. Здатність здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни.

8.3. Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя.

8.4. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.

8.5. Надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу.

СК-9. Проєктувальна компетентність. Здатність проєктувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів.

СК-10. Прогностична компетентність.

10.1. Здатність прогнозувати результати освітнього процесу.

10.2. Здатність планувати освітній процес.

СК-11. Організаційна компетентність.

11.1. Здатність організовувати процес навчання, виховання і розвитку учнів.

11.2. Здатність організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів.

СК-12. Оцінювально-аналітична компетентність.

12.1. Здатність оцінювати результати навчання учнів.

12.2. Здатність аналізувати результати навчання учнів.

12.3. Здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів.

СК-13. Інноваційна компетентність.

13.1. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі.

13.2. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.

13.3. Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

СК-14. Здатність до навчання впродовж життя. Здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку упродовж життя.

СК-15. Рефлексивна компетентність.

15.1. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

15.2. Здатність до рефлексії та коригування освітнього процесу на основі врахування індивідуальних і вікових особливостей, навчальних досягнень здобувачів початкової освіти.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

КРЕДИТ І. ОСНОВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я

Тема 1. Соціальні проблеми здоров'я: медико-біологічний аспект

Основні визначення здоров'я. Біологічна, соціальна та психологічна сутність здоров'я. Адаптація організму до зовнішніх факторів середовища. Показники здоров'я. Фактори, що впливають на здоров'я людини.

Тема 2. Поняття про соціальне здоров'я особистості

Поняття соціального здоров'я. Фактори соціального здоров'я. Характеристика соціального здоров'я дитини. Роль сім'ї у соціалізації дитини. Особливості соціалізації дитини в початковій школі.

КРЕДИТ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖНОЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Тема 3. Загальна характеристика «Соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі» Державного стандарту початкової освіти

Становлення самостійності учнів, їх соціальної залученості та активності через формування здорового способу життя, розвиток підприємливості, здатності до співпраці, впевненості в собі та доброчесності для безпеки, добробуту та стало розвитку як мета «Соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі». Завдання галузі. Обов'язкові результати навчання, визначені освітньою галуззю відповідно до циклів навчання 1-2 та 3-4. «Безпека», «Здоров'я», «Добробут» як змістові лінії освітньої галузі.

Тема 4. Змістові лінії здоров'язбережувальної та соціальної галузі. Нормативні документи.

Змістові лінії здоров'язбережувальної та соціальної галузі. Особисте здоров'я. Турбота про власне здоров'я і безпеку Поняття здорового способу життя та його

складових.. Значення підприємливості та етичної поведінки для поліпшення здоров'я, безпеки та добробуту.

КРЕДИТ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ЗДОРОВЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА»

Тема 5. Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь у змісті навчальної предмету «Я досліджую світ».

Сучасні вимоги до уроку та його структура в 1-4 класі. Специфіка оцінювання навчальних досягнень учнів в 1-4 класі: критерії та рівні. Методика роботи із зошитами з друкованою основою.

Дидактичні засоби навчання на уроках . Використання творчих пізнавальних завдань учнями Зміст і методика позакласної та позашкільної роботи з валеології, основ безпеки життєдіяльності з молодшими школярами. Активізація пізнавальної діяльності учнів у процесі формування здорового способу життя. Організація самостійної роботи на уроках в початковій школі» у практиці початкової школи.

Тема 6.Організації діяльності вчителя щодо освітнього процесу в початковій школі.

Гігієнічні вимоги до організації освітнього процесу в початковій школі. Поняття про хвилинки здоров'я спрямованих на зміцнення здоров'я. Їх характеристика. . Характеристика ігор для використання в освітньому процесі початкової школи. Здоров'язбережувальні підходи до процесу навчання і виховання в ГПД.

КРЕДИТ 4.СИСТЕМА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ НУШ

Тема 7. Здоров'язберігаючі педагогічні технології в початковій школі

Поняття «здоров'язберігаючі технології». історії здоров'язберігаючих технологій. Аналіз класифікацій існуючих здоров'язберігаючих технологій (О. Ващенко). Класифікація педагогічних технологій. Гуманна –особистісна технологія М. Амонашвілі. Технологія школи «Екологія і діалектика» (Л. Тарасова). Технологія Вальдорської педагогіки. Технологія вільної праці (С.Френе). Технологія саморозвитку (М. Монтессорі). Технологія адаптивної школи Є. Ямбург. Біологічно адекватна технологія навчання REAL – методика Н. Маслової.

Тема 8.Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в школі.

Поняття про зміст здоров'язберігаючої освіти у початковій школі та основні напрямки її розвитку. Організаційнопедагогічні умови формування здоров'яформуючого середовища. Здоров'язберігаючі основи процесу навчання в початковій школі. Організація оздоровчої роботи у групі продовженого дня. Управління здоров'язберігаючим процесом у початковій школі.

3. Рекомендована література

Базова

1. Ващенко О.М. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. Перший цикл навчання: 1-2 класи: Навч.- метод. посіб. / Уклад. О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К.А. Романенко; за заг. ред. О.М. Докукіної. К.: Літера, 2017. 128 с.

2. Ващенко О.М. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. Другий цикл навчання: 3-4 класи: Навч.- метод. посіб. / Уклад. О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К.А. Романенко; за заг. ред. О.М. Докукіної. К.: Літера, 2017. 80 с.

3. Державний стандарт початкової загальної освіти.: https://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/

4. Сучасні здоров'язбережувальні технології : монографія / за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Оригінал, 2018. 724 с.

5. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1- 2 класи. К.: «Освіта-Центр», 2018. 240 с.

6. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 3- 4 класи: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1273729-19#Text

7. Хвилинки здоров'я щодня. 1-2 класи. / упоряд. В.П. Порощук. Х.: Вид. група «Основа», 2018. 222с. (Серія «Нова українська школа»).

8. Хвилинки здоров'я щодня. 1-2 класи. / упоряд. В.П. Порощук. Х.: Вид. група «Основа», 2019. 176 с. (Серія «Нова українська школа»).

10. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

Додаткова:

1. Ващенко О.М. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра: Навч. метод. посібник / О.М. Ващенко, В.М. Єрмолова, Л.І. Іванова та ін. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. 192 с.

1. Я досліджую світ. Підручник інтегрованого курсу для 1 класу з закл.заг.серед.освіти: (у 2-х.ч.) / І.В.Грущинська, З.М.Хитра, І.І.Дробязко. – К.: УОВЦ «Оріон».2018. 112с.

2. Я досліджую світ: підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-хчастинах) / О.В.Волощенко, О.П.Козак, Г.С.Остапенко. Київ.: Світич, 2019.

3. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів закладів загальної середньої освіти (у 2-хчастинах) / Бібік Н.М., Бондарчук Г.П. Київ.: Ранок, 2019.

4. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів закладів загальної середньої освіти (у 2-хчастинах)/ М.С.Вашуленко. Київ.: Освіта, 2019.

5. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів закладів загальної середньої освіти (у 2-хчастинах)/ В.Воронцова. Київ.: Алатон, 2018.

6. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів закладів загальної середньої освіти (у 2-хчастинах)/ Л.Іщенко. Київ.: Літера ЛТД, 2018.

7. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 3 класу закладів закладів загальної середньої освіти (у 2-хчастинах): Ч.2/ О.Волощенко, О.Козак, Г.Остапенко. Київ.: Світич, 2020.144с.

8. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 3 класу закладів закладів загальної середньої освіти (у 2-хчастинах): Ч.2/ Т.Воронцова, В.Пономаренко, І.Гарбузюк, О.Хомич, Н.Андрук, К.Василенко. Київ.: Видавництво «Алатон», 2020. 152с.

9. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 3 класу закладів закладів загальної середньої освіти (у 2-хчастинах): Ч.2/ М.Корнієнко, С.Крамаровська, І.Зарецька. Харків.: Вид-во «Ранок», 2020.112с.

10. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів закладів загальної середньої освіти (у 2-хчастинах): Ч.1/ Т.Воронцова, В.Пономаренко, О.Хомич, І.Гпрбузюк, Н.Андрук.Київ.: Видавництво «Алатон», 2019.144с.

11. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів закладів загальної середньої освіти (у 2-хчастинах): Ч.1/ І.Жаркова, Л.Мечник, Л.Роговська, Л.Пономарьова, О.Антонова. Тернопіль: Підручники і посібники,2019. 128с.

12. Я досліджую світ. 4 клас: навчальний посібник. Інтегровані теми: «Подорожуємо і відкриваємо світ», «Машина часу», «Чарівні перетворення», «Факти і таємниці»/ О.Волощенко, О.Козак, Г.Остапенко.Київ.:Світич, 2020.с.96с.

13. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 4 класу закладів закладів загальної середньої освіти (у 2-хчастинах): Ч.1/ Т.Гільберт, С.Тарнавська, Н.Павич. Київ.: Генеза, 2021.

14. Я досліджую світ: навч. посібник для 4-го кл. закл. заг. серед.освіти / Ольга Волощенко, Олександра Козак, Ганна Остапенко. – Київ: Світоч, 2020. [Електронний ресурс]. URL : https://nus.org.ua/wp-content/ uploads/2020/08/Posibnyk-YADS-Pilot-4-klas.

15. Янкович О. І. Розвиток здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи (1991-2016). Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Педагогіка. Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. Вип. 4 (36). 2017. С. 301–312.

Інформаційні ресурси

1. Білинський Ігор. Лекції. Астрономічний сайт ІФМІ. URL : http:// astro-ifmi.org.ua/ content/category/1/1/3/

2. Державний стандарт початкової загальної освіти. 2017. К URL: www.mon.gov.ua/images/standart/derj_standart_pochatk_new.doc.

3. Закон України «Про освіту» URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/2145-19.

4. Концепція НУШ. URL: https:// mon.gov.ua/ storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed. pdf.

5. Портал «Всеосвіта». https://vseosvita.ua/library/valeologicni-osnovi-procesu-navcanna-u-pocatkovij-skoli-opisati-perebig-procesiv-skilnoi-adaptacii-ta-dezadaptacii-molodsih-skolariv-24986.html